

KİMİN ADALETİ?
HANGİ RASYONELLİK?

ALASDAIR MACINTYRE

KİMİN ADALETİ? HANGİ RASYONELLİK?

Özgün Adı: Whose Justice? Which Rationality?

Yazar: Alasdair MacIntyre

Genel Yayın Yönetmeni: Kerem Işık

Çeviren: Akın Emre Pilgir

Editör: İpek Sarı

Son Okuma: Aylin Samancı

Sayfa Tasarımı: Bahar Kuru

Kapak Tasarımı: Mandal Ajans

1. Baskı Eylül 2023

© Livera Yayınevi, 2023

Whose Justice? Which Rationality? By Alasdair MacIntyre

© 1988, Alasdair MacIntyre

Turkish translation rights licensed from the English-language publisher, University of Notre Dame Press, by arrangement with Indiana University Press. All rights reserved.

ISBN: 978-625-99954-6-5

Sertifika No: 51956

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım amacıyla kaynak gösterilerek yapılacak kısa alıntılar dışında, bu yayının hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin yazılı izni olmadan tekrar üretilemez, bir erişim sisteminde tutulamaz, herhangi bir biçimde elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt ya da diğer yollarla iletilemez.

Baskı ve Cilt

Metro Basım Hiz. A.Ş.

Yahya Kemal Beyatlı Cad. No. 94

Begos 3. Bölge, Buca / İzmir

Sertifika No: 70839

Livera Yayınevi Tanıtım Tic. Ltd. Şti.

Manavkuyu Mahallesi 275/16 Sokak No: 6/F Bayraklı / İzmir

E-posta: info@liverayayinevi.com

www.liverayayinevi.com

KİMIN ADALETİ? HANGİ RASYONELLİK?

ALASDAIR MACINTYRE

ÇEVİREN: AKIN EMRE PİLGİR

livefa
yayınevi

Alasdair Chalmers MacIntyre, (d. 12 Ocak 1929) İskoç asıllı Amerikalı filozof. Ahlak ve politika felsefesine olduğu kadar felsefe tarihi ve teolojiye yaptığı katkılarla da tanınmaktadır. Londra Metropolitan Üniversitesi'ndeki Centre for Contemporary Aristotelian Studies in Ethics and Politics'te (CASEP) kıdemli araştırmacı, Notre Dame Üniversitesi'nde onursal profesör ve Notre Dame Center for Ethics and Culture'da onursal araştırma görevlisi olarak çalışmaya devam etmektedir.

Akın Emre Pilgir, 1987'de Denizli'de doğdu. Bođaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun oldu. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde doktora eğitimine devam eden Pilgir, serbest tercüman olarak alışıyor. Zygmunt Bauman kitaplarının yanı sıra Paul D'Amato, Nicholas Whapshott, Peter Frase, Immanuel Ness, Charlie English, James C. Scott gibi yazarların kitaplarını Türkçeye çevirdi.

*Antonia Mary Pietrosanti, Jean Catherine MacIntyre, Daniel
Eneas MacIntyre ve Helen Charlotte MacIntyre için*

İÇİNDEKİLER

Önsöz	11
I. Rakip Adaletler, Rekabet Hâlindeki Rasyonellikler	15
II. Homerosçu İmgelemde Adalet ve Eylem	29
III. Post-Homerosçu Mirasın Paylaşımı	52
IV. Sorgulamaya Sokulan Atina	72
V. Platon ve Rasyonel Sorgulama	101
VI. Platon'un Vârisi Olarak Aristoteles	125
VII. Aristoteles'in Adalet Üzerine Düşünceleri	145
VIII. Aristoteles'in Pratik Akılla İlgili Görüşleri	173
IX. Augustinusçu Alternatif	202
X. Gelenekler Çatışmasının Üstesinden Gelmek	226
XI. Aquinas'ın Pratik Rasyonellik ve Adalet Üzerine Görüşleri	250
XII. İskoç Aydınlanması'nın Augustinusçu ve Aristotelesçi Arka Planı	284
XIII. İskoçların Toplumsal Düzeninde Felsefe	324
XIV. Hutcheson'un Adalet ve Pratik Rasyonellik Üzerine Görüşleri	348
XV. Hume'un Anglikanlaştırıcı Yıkımı	376
XVI. Hume'un Pratik Rasyonellik ve Adalet Üzerine Görüşleri	401
XVII. Bir Geleneğe Dönüşen Liberalizm	435
XVIII. Geleneklerin Rasyonelliği	464
XIX. Gelenek ve Tercüme	491
XX. İhtilaflı Adaletler, İhtilaflı Rasyonellikler	516
Dizin	535

Önsöz

1981’de *After Virtue*’nun [Erdem Peşinde] ilk baskısını yayımladım. Bu kitapta hem “ahlak felsefesinin üç yüzyıllık, sosyolojinin de bir yüzyıllık çabalarına rağmen hâlâ liberal ve bireyci bir bakış açısının tutarlı ve rasyonel olarak savunulabilecek bir ifadesinden yoksun olduğumuz” hem de “Aristotelesçi geleneğin kendi ahlaki ve toplumsal tutumlarımızla bağlılıklarımıza rasyonellik ve anlaşılabilirliği geri kazandıracak şekilde baştan ifade edilebileceği” sonucuna varmaktaydım. Aynı zamanda bu sonuçların *After Virtue*’daki argümanların rakip ve birbiriyle bağdaşmayan değerlendirmelerinin, yeterince değerlendirilebilmesini sağlayacak, rasyonelliğin ne olduğuna ilişkin bir değerlendirmeyle desteklenmesi gerektiğini de kabul etmekteydim. Neyin şu şekilde değil de bu şekilde hareket etmeyi rasyonel bir şeye dönüştüreceğini ve neyin başkasının yerine belli bir pratik rasyonellik kavramını ileri sürüp savunmayı rasyonel kıldığını anlatmaya çalışacağım bir kitap yazmayı vaat etmiştim. İşte o kitap bu.

1982’de Oxford Üniversitesi’ndeki Carlyle Seminerleri kapsamında “Adalette Bazı Dönüşümler” başlıklı seminerler verdim. Bu seminerlerden gelen materyalleri yayına hazırlarken farklı ve birbiriyle bağdaşmayan adalet kavramlarının, genel olarak farklı ve yine birbiriyle bağdaşmayan pratik rasyonellik kavramlarıyla yakından ilişkili olduğunu fark ettim. Neticede Aristoteles, VII. Gregory ve Hume’un adalet görüşleriy-

le ilgili ayrıntılı tartışmalar yürütme işinin, bu adalet görüşlerinin var-
saydığı veya bu görüşlerde ifade edilen pratik rasyonellikle ilgili inanç-
ların açıklanmasından ayrılamayacağı ortaya çıkmıştı. İlk başta iki ayrı
iş olarak algılanan şey tek bir göreve dönüşmüştü.

Bu *After Virtue*'da yer alan başka bir boşluğa da cevap getirmemi
sağladı. Bu kitabı “erdemlere dair bir ahlak”ın savunusu olarak yanlış
takdim eden birden fazla eleştirmen tarafından “kuralların ahlakı”na
alternatif olarak vurgulanmış bir boşluktu. Bu eleştiriler, erdemlere dair
yeterli bir ahlakın karşısında bir “yasalar ahlakı”nın olması gerektiğinin¹
“yasaların nasıl uygulanacağını” bilmenin ancak adalet erdemine sahip
biri için mümkün olduğunu² söyleyen bir ahlakı, gerektiğinin söylen-
me biçimini fark edememektedirler. *After Virtue*'nun devamı niteliğin-
de olan bu çalışmanın temel meşguliyetlerinden biri, adalet ve yasalar
arasındaki bu bağlantının doğasıdır.

Nitekim bu kitap *After Virtue*'nun yönelttiği sorulara yanıt vermesi
bakımından onun devamı olsa da *After Virtue*'yu okumamış kişilerin de
okuyabileceği ve ilişki kurabilecekleri bir eser olması için yazılmıştır.
After Virtue'da hem akademik felsefecilere hem de akademi dışındaki
okuyuculara seslenmeye çalışmışım. Bu tür girişimlerin tehlikesi; iki
okuyucu kitlesini de tatmin edememesidir. Bu bir kez daha göze almayı
 faydalı bulduğum bir tehlikedir ve tek sebebi, felsefeyi esas olarak pro-
fesyonelleşmiş uzmanlar tarafından yapılacak yarı teknik, sözde teknik,
özerk bir sorgulama olarak kavramanın neticede kısır olduğuna kanaat
getirmiş olmam. Felsefede teknik unsurların gerçekten büyük ve meşru
bir yeri vardır ama içinde mevzubahis olan şeyin herkes için önemli ol-
duğu ve sadece akademik felsefeciler için önemli olmadığı bir sorgula-
ma türünün amaçlarına hizmet ettiği oranda böyle bir yeri vardır. Ciddi
ve sistemli düşünmeyi profesyonelleştirme girişiminin kültürümüz üye-
lerinde yıkıcı bir etkisi olmuştur.

¹ *After Virtue*, 2. baskı, s. 150-152.

² Agy., s. 152.

Bu kitabı okuyacaklar ve *After Virtue*'yu okumuş olanlar; ana iddialarından birinde olmasa bile *After Virtue*'da birden fazla hata yapmış olduğumun farkına vardığını görecektir. Örneğin şu an Aquinas'ın erdemlerin birliği üzerine ortaya attığı tezlerle ilgili yaptığım ilk eleştirilerin basitçe hatalı olduğunu ve kısmen Aquinas'ı yanlış okumamdan kaynaklandığını düşünüyorum. Hatalar yapabileceğimi gizlememek, aksine bu kitabın *After Virtue*'yla ilgili bir bilgiye sahip olmadan da okunup değerlendirilebileceğini vurgulamak adına ilgili pasajlarda *After Virtue*'ya gönderme yapmadım.

Başkalarına muazzam ölçüde teşekkür borçluyum. Carlyle Seminerleri'ni verme fırsatı sundukları için Oxford Üniversitesi'ne; bu dönemde misafirperverlikleri nedeniyle Nuffield Koleji müdürüne ve kurul üyelerine, özel olarak da çeşitli düzenlemelerin yapılması konusunda hatırı sayılır oranda özen ve incelik gösterdiği için Nevil Johnson'a derinden müteşekkirim. Kendisi ve diğerleri yaptıklarıyla, orada araştırma görevlisi olarak bulunduğum dönemden bu yana Nuffield Koleji'ne duyduğum minnet borcunu daha da büyütmüşlerdir. Ayrıca beni 1979-1980 yıllarında bursla ödüllendirerek XII-XIV. bölümlerde Hume'un İskoç düşüncesindeki arka planını ele almam için gereken zemini hazırlamamı sağladıkları için Ulusal Beşeri Bilimler Vakfı'na ve 1984-1985 yıllarında verdikleri bursla Aristoteles ve Hume'un ortaya attıkları ve pratik akıl yürütmeyle ilgili değerlendirmeler üzerine temel çalışmalarımızı bitirmemi sağlamış Guggenheim Vakfı'na büyük bir minnet borcum olduğunu kayda geçirmek zorundayım. Vanderbilt Üniversitesi Felsefe Bölümü ve Sanatlar ve Bilimler Koleji'nin kesintisiz desteği olmasaydı bu olanakları, sistemli bir araştırma ve yazma şemasının parçası olarak kullanamazdım. Dekan V. Jacque Voegeli, Dekan David L. Tuleen ve Dr. Charles E. Scott'un her biri, bu kitabın ortaya çıkmasında temel bir rol oynadı ve onlara çok teşekkür ediyorum.

After Virtue'yu okuyup farkındalıkları ve yorumlarıyla bu kitabın yazımına yardımcı olmuş birçok sayıda okuyucuya ve eleştirmene özel bir şükran borcum var. Yine de içlerinde bir tanesi diğerlerinden sivrilmekte: Carlyle Seminerlerim üzerine yaptığı ısrarlı eleştirileri, görüşle-

rim üzerinde kalıcı etkiler yaratmış Dominikan (O.P.) Herbert McCabe. Ayrıca taslaklarla ilgili yaptığı yorumlar ve başka türden tartışmalar nedeniyle meslektaşlarım Henry A. Teloh, Mark D. Jordan ve Notre Dame Üniversitesi'nden Ralph McInerny'ye, eski öğrencilerim Donald R.C. Reed, Eric Snider ve Pamela M. Hall'a özellikle şükranlarımı borçluyum. Eşim Lynn Sumida Joy, bu çabamda sadece adalet ve mantıklı olma gibi erdemleri değil iyilikseverlik ve sabır gibi erdemleri de sergileyerek bana destek oldu.

Nihai yazmanın hazırlanması sırasında, Chris Bastian ve Stella Thompson'ın gayretli çalışmaları olmasaydı bunların hiçbiri bir kitapla sona ermezdi. Onların titizliği ve zekice gösterdikleri özeni olmasa diğer herkesin yaptığı yardımlar boşa çıkardı. Bundan dolayı çok özel bir teşekkürü hak ediyorlar.

Alasdair MacIntyre
Nashville, Tennessee, Nisan 1987